

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 7 Ιανουαρίου 2015, με την εξής σύνθεση : Νικόλαος Αγγελάρας, Πρόεδρος, Φλωρεντία Καλδή, Ιωάννης Σαρμάς, Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, Σωτηρία Ντούνη, Χρυσούλα Καραμαδούκη, Μαρία Βλαχάκη και Άννα Λιγωμένου, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Γεωργία Μαραγκού, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Μαρία Αθανασοπούλου, Ασημίνα Σαντοριναίου, Ελένη Λυκεσά, Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Σταμάτιος Πουλής, Κωνσταντίνα Ζώη, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Αργυρώ Λεβέντη, Στυλιανός Λεντιδάκης, Χριστίνα Ρασσιά, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Αγγελική Μαυρουδή, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου και Βασιλική Προβίδη, Σύμβουλοι. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Μιχαήλ Ζυμής, Γενικός Επίτροπος Επικρατείας.

Για να δικάσει την από 3 Φεβρουαρίου 2011 (Α.Β.Δ. .../2011 ΙΙΙ Τμ. και .../2014 Ολ. Ε.Σ.) έφεση:

Του ... του ..., στρατιωτικού συνταξιούχου, κατοίκου ... (οδός ... αριθ. ... – Τ.Κ. ...), ο οποίος παρέστη μετά του πληρεξουσίου δικηγόρου του Θωμά Καρανίσα (ΑΜ/ΔΣΠ 3465),

κ α τ ά του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο εκπροσωπεί ο Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος παρέστη με το Νικόλαο Καραγιώργη, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και

κ α τ ά α) της .../12.5.2010 πράξης της 44^{ης} και 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, β) της από 5.8.2010 απόφασης της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ. και γ) του με αριθμό ..., από 1.4.2010 έως 30.6.2010, ενημερωτικού σημειώματος συντάξεων της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ..

Η έφεση αυτή εισάγεται για εκδίκαση ενώπιον της Ολομέλειας του Δικαστηρίου τούτου μετά τη ΦΠΔ/69141/8.10.2014 πράξη της Επιτροπής του άρθρου 108Α του π.δ.1225/1981.

Υπέρ του ως άνω εκκαλούντος και κατά του Ελληνικού Δημοσίου ασκήθηκε η από 7.11.2014 (Α.Β.Δ. .../2014) παρέμβαση του ... του ..., ο οποίος παρέστη αυτοπροσώπως με την ιδιότητα του δικηγόρου (ΑΜ/ΔΣΑ ...).

Με την .../12.5.2010 πράξη της 44^{ης} και 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (α' προσβαλλόμενη) αναπροσαρμόστηκε μειωτικά η σύνταξη του εκκαλούντος από 1.1.2010, δυνάμει του άρθρου 1 παρ. 2 του ν.3833/2010, και από 1.6.2010, κατ' εφαρμογή του άρθρου τρίτου παρ. 1 του ν.3845/2010, με την από 5.8.2010 απόφαση της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ. (β' προσβαλλόμενη) αποφασίστηκε η παρακράτηση από τη σύνταξη του εκκαλούντος του ποσού των 187,80 ευρώ σε τέσσερις (4) ισόποσες μηνιαίες δόσεις των 46,95 ευρώ, αρχής γενομένης από τη σύνταξη μηνός Σεπτεμβρίου 2010, που αντιστοιχεί στη μηνιαία κράτηση της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης των Συνταξιούχων που επιβλήθηκε από 1.8.2010 στις συντάξεις του Δημοσίου, σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν.3865/2010, και με το με αριθμό ..., από 1.4.2010 έως 30.6.2010, ενημερωτικό σημείωμα συντάξεων της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ. (γ' προσβαλλόμενη) ο εκκαλών πληροφορήθηκε ότι δεν δικαιούται το επίδομα αδείας, διότι η σύνταξή του υπερβαίνει τα 2.500 ευρώ.

Με την ένδικη έφεση και για τους λόγους που αναφέρονται σ' αυτή ζητείται η εξαφάνιση των εκκαλουμένων πράξεων και η επιστροφή των παρακρατηθέντων από την έναρξη της παρακράτησης αυτών και μάλιστα εντόκως.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο του εκκαλούντος, ο οποίος ζήτησε να γίνει δεκτή η έφεση.

Τον παρεμβαίνοντα, ο οποίος ζήτησε να γίνει δεκτή η ασκηθείσα υπέρ της έφεσης παρέμβαση, κατέθεσε δε το από 12.1.2015 υπόμνημα.

Τον αντιπρόσωπο του Υπουργού Οικονομικών, ο οποίος ζήτησε να απορριφθούν η έφεση και η υπέρ αυτής παρέμβαση, κατέθεσε δε το από 12.1.2015 υπόμνημα. Και

Το Γενικό Επίτροπο Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος ανέπτυξε την, από 7.1.2015, γνώμη του ότι οι διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 2 του ν.3833/2010, τρίτου παρ. 1 του ν.3845/2010 και Μόνου του ν.3847/2010 δεν έρχονται σε αντίθεση με το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ και την αρχή της αναλογικότητας και πρότεινε την παραπομπή της υπόθεσης στο Τμήμα για την περαιτέρω εκδίκασή της, καθώς και την απόρριψη της υπέρ του εκκαλούντος παρέμβασης ως απαράδεκτης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη με παρόντες τους δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από τους Συμβούλους Κωνσταντίνα Ζώη και Στυλιανό Λεντιδάκη, που είχαν κώλυμα (άρθρα 11 παρ. 2 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 και 78 παρ. 2 του π.δ.

1225/1981) και τη Σύμβουλο Βασιλική Προβίδη, που αποχώρησε από τη διάσκεψη, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 1968/1991.

Άκουσε την εισήγηση της Συμβούλου Θεολογίας Γναρδέλλη και

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά το νόμο

1. Η έφεση αυτή εισάγεται για εκδίκαση ενώπιον της Ολομέλειας του Δικαστηρίου τούτου μετά τη ΦΠΔ/69141/8.10.2014 πράξη της Επιτροπής του άρθρου 108Α «Πρότυπη δίκη – προδικαστικό ερώτημα» του π.δ.1225/1981, με την οποία έγινε δεκτή η .../19.9.2014 αίτηση του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, για το λόγο ότι με αυτή «τίθεται ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος της αναπροσαρμογής (μείωσης) των καταβαλλόμενων από το Δημόσιο συντάξεων, με τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 2 του ν. 3833/2010, τρίτου παρ.1 του ν. 3845/2010, Μόνου παρ. 1 του ν.3847/2010 και 11 παρ. 1 και 2 του ν.3865/2010, τα οποία έχουν συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων καθόσον αφορούν το σύνολο των συντάξεων που καταβάλλονται από το Δημόσιο και εκκρεμεί μεγάλος αριθμός υποθέσεων.».

2.1. Στο άρθρο 108Α του π.δ.1225/1981, το οποίο προστέθηκε από 2.4.2012 με τα άρθρα 69 και 113 του ν.4055/2012 (Α' 51/12.3.2012), ορίζονται τα ακόλουθα: «1.Οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα ή μέσο ενώπιον οποιουδήποτε Τμήματος μπορεί ύστερα από αίτημα ενός των διαδίκων ή του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο να εισαχθεί για εκδίκαση ενώπιον της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου με πράξη τριμελούς Επιτροπής, η οποία αποτελείται από τον Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τον αρχαιότερο Αντιπρόεδρο ή το νόμιμο αναπληρωτή του, όταν η υπόθεση

εκκρεμεί ενώπιον του Τμήματος στο οποίο προεδρεύει και τον Πρόεδρο του Τμήματος στο οποίο εκκρεμεί το ένδικο βοήθημα ή μέσο, όταν μ' αυτό τίθεται ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος που έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων. Η πράξη αυτή που δημοσιεύεται σε δύο εφημερίδες των Αθηνών συνεπάγεται αναστολή εκδίκασης των εκκρεμών υποθέσεων, στις οποίες τίθεται το ίδιο ζήτημα. Η αναστολή δεν καταλαμβάνει την προσωρινή δικαστική προστασία. Στη δίκη δικαιούται να παρέμβει κάθε διάδικος σε εκκρεμή δίκη στην οποία τίθεται το ζήτημα αυτό. Μετά την επίλυσή του, η Ολομέλεια μπορεί να παραπέμπει το ένδικο βοήθημα ή μέσο στο αρμόδιο Τμήμα για περαιτέρω εξέταση. Η απόφαση της Ολομέλειας δεσμεύει τους διαδίκους της ενώπιον της δίκης στους οποίους περιλαμβάνονται και οι παρεμβάντες ... 2. ...».

2.2. Με τις διατάξεις του ανωτέρω άρθρου 108Α του π.δ.1225/1981 εισήχθη ο θεσμός της «δίκης – πιλότου» ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου για ένδικα βοηθήματα ή μέσα που εκκρεμούν ενώπιον των Τμημάτων του Δικαστηρίου και στα οποία ανακύπτουν ζητήματα που από τη φύση τους έχουν γενικότερο ενδιαφέρον και αναμένεται να προκαλέσουν σημαντικό αριθμό διαφορών. Ακολούθως, δίνεται η δυνατότητα στο διάδικο που έχει ασκήσει οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα ή μέσο ενώπιον οποιουδήποτε Τμήματος, το οποίο παραμένει εκκρεμές και αφορά σε ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος, καθώς και στο Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας να απευθύνονται με αίτησή τους (απευθείας εισαγωγή) στη Μείζονα Δικαστική Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, προκειμένου αυτή, κρίνοντας πρωτογενώς για τη φύση του ζητήματος ως «γενικότερου ενδιαφέροντος», να αποφανθεί, συμβάλλοντας, με την επίκαιρη επίλυσή αυτού, στην ενότητα της νομολογίας και την ασφάλεια του

δικαίου. Στην κατά τα ανωτέρω ανοιγείσα δίκη δικαιούται να παρέμβει κάθε διάδικος σε δίκη εκκρεμή, στην οποία τίθεται το ίδιο νομικό ζήτημα. Εξάλλου, από την αδιάστικτη διατύπωση της διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 108Α του π.δ.1225/1981, σύμφωνα με την οποία η Ολομέλεια μπορεί, μετά την επίλυση του ζητήματος, να παραπέμψει το ένδικο βοήθημα ή μέσο στο αρμόδιο Τμήμα για εξέταση, συνάγεται ότι αυτή, όταν επιλαμβάνεται έφεσης μέσω της ως άνω διαδικασίας, δεν περιορίζεται στην επίλυση του ζητήματος που άγεται ενώπιόν της, αλλά εκδικάζει το ένδικο μέσο και ερευνά το παραδεκτό και βάσιμο αυτού, σύμφωνα με τις ισχύουσες γι' αυτό διατάξεις. Στην αρμοδιότητα αυτή της Δικαστικής Ολομέλειας να ερευνήσει επιπρόσθετα, πέραν του ζητήματος που άγεται ενώπιόν της, το ένδικο βοήθημα ή μέσο ως προς το παραδεκτό και βάσιμο αυτού συνηγορεί το ότι η Τριμελής Επιτροπή κρίνει εκ των ενόντων, βάσει των προβαλλόμενων ισχυρισμών και των στοιχείων των φακέλου που διαθέτει, και ο έλεγχος που ασκεί είναι περιορισμένος (Ε.Σ. Ολ. 1510/2016, ΣτΕ Ολ. 601/2012, 1971/2012, 690/2013, 1496/2014).

3.1. Στο άρθρο 98 του Συντάγματος, όπως ισχύει μετά την αναθεώρησή του με το Ψήφισμα της 6^{ης} Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων (Α' 85) ορίζεται, στην παράγραφο 1 περίπτωση στ', ότι στην αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ανήκει, μεταξύ άλλων,·: «Η εκδίκαση διαφορών σχετικά με την απονομή συντάξεων ...» και, στην παράγραφο 2, ότι: «Οι αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου ρυθμίζονται και ασκούνται όπως νόμος ορίζει». Εξάλλου, στο Συνταξιοδοτικό Κώδικα (π.δ.169/2007, Α' 153) ορίζεται, στο άρθρο 66 παράγραφοι 1 και 6, όπως οι διατάξεις αυτές ίσχυαν κατά το χρόνο άσκησης της υπό κρίση έφεσης (6.7.2011), ότι: «1. Ο κανονισμός και η

εντολή πληρωμής των συντάξεων, των βοηθημάτων και των επιδομάτων που βαρύνουν το Δημόσιο και πληρώνονται από αυτό με εξαίρεση τις προσωπικές συντάξεις, γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις αυτού του Κώδικα από τις Διευθύνσεις Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους με πράξη που εκδίδεται από τον Διευθυντή της αρμόδιας Διεύθυνσης Συντάξεων ... Η πράξη κανονισμού σύνταξης υπόκειται σε ένσταση που ασκείται για οποιονδήποτε λόγο στην Επιτροπή Ελέγχου Πράξεων Κανονισμού Συντάξεων ... 6. Η πράξη κανονισμού σύνταξης και η απόφαση της Επιτροπής Ελέγχου Πράξεων Κανονισμού Συντάξεων υπόκεινται σε έφεση στο αρμόδιο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ...».

3.2. Περαιτέρω, στο άρθρο 67 παράγραφος 4 του ως άνω Κώδικα, στο οποίο κωδικοποιήθηκαν οι διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 1 του ν.4448/1964 και 63 παρ. 1 του π.δ.774/1980, ορίζεται ότι: «Κατά των πράξεων ή παραλείψεων του Διευθυντή της αρμόδιας Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Συντάξεων που είναι σχετικές με την εκτέλεση πράξεων ή αποφάσεων κανονισμού συντάξεων σε βάρος του Δημοσίου καθώς και κατά των πράξεων ή παραλείψεων του Υπουργού Οικονομικών των σχετικών με την πληρωμή συντάξεων γενικά, ... μπορεί να ασκηθεί ένσταση στο Ελεγκτικό Συνέδριο ... Η ένσταση κρίνεται από το αρμόδιο Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 7 παρ. 5, 28-31, 47, 49-52 και 56-62 του π.δ. 774/1980 για τον Οργανισμό του Ελεγκτικού Συνεδρίου.». Εξάλλου, σύμφωνα με τις 48208/1965 (Β' 274) και 7818/28.3.1979 (Β' 420) αποφάσεις της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου «περί καθορισμού των Κλιμακίων και Τμημάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου και της αρμοδιότητας αυτών», στην

αρμοδιότητα του Α΄ Κλιμακίου ανήκει, μεταξύ άλλων, και η εκδίκαση των κατά το άρθρο 5 του ν.4448/1964 (άρθρο 63 παρ. 1 του π.δ.774/1980 και ήδη άρθρο 90 παρ. 1 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν.4129/2013 Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, Α΄ 52/28.2.2013) ενστάσεων. Από το συνδυασμό των προαναφερομένων διατάξεων συνάγεται ότι οι πράξεις ή παραλείψεις του Υπουργού των Οικονομικών ή των νομίμως από αυτόν εξουσιοδοτημένων διοικητικών οργάνων, οι οποίες εκδίδονται στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς τους για την εκτέλεση των πράξεων κανονισμού ή την πληρωμή των συντάξεων γενικά, δεν προσβάλλονται με έφεση ενώπιον του Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αλλά προσβάλλονται με ένσταση του άρθρου 90 παρ. 1 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο ενώπιον του αρμοδίου (Α΄) Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, οι σχετικές Πράξεις του οποίου μπορούν στη συνέχεια να προσβληθούν με έφεση ενώπιον του αρμοδίου Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Σε περίπτωση δε που ένσταση εισαχθεί σε Τμήμα του Δικαστηρίου, αυτό, ως αναρμόδιο για την εκδίκασή της, παραπέμπει την υπόθεση στο αρμόδιο ως άνω Κλιμάκιο (Ε.Σ. Ολ. 1510/2016).

4.1. Με την ένδικη έφεση ζητείται η ακύρωση της από 5.8.2010 απόφασης της 46^{ης} Διεύθυνσης (β΄ προσβαλλόμενη), με την οποία αποφασίστηκε η παρακράτηση από τη σύνταξη του εκκαλούντος του ποσού των 187,80 ευρώ σε τέσσερις (4) ισόποσες μηνιαίες δόσεις των 46,95 ευρώ, αρχής γενομένης από τη σύνταξη μηνός Σεπτεμβρίου 2010, που αντιστοιχεί στη μηνιαία κράτηση της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης των Συνταξιούχων που επιβλήθηκε από 1.8.2010 στις συντάξεις του Δημοσίου, σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν.3865/2010. Ειδικότερα, η απόφαση παρακράτησης ΕΑΣ, που εκδόθηκε

σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ. 8 του ν.2084/1992 (ΦΕΚ Α'165), όπως αυτό τροποποιήθηκε με την παράγραφο 9 του άρθρου 5 του ν. 2320/1995 (Α' 133), και την ισχύουσα κατά το χρόνο αυτό 20661/0092/8.3.2005 απόφαση του Υπουργού Οικονομικών (Β' 387), συνιστά εκτελεστή διοικητική πράξη αφορώσα την εκτέλεση σύνταξης στρατιωτικού συνταξιούχου του Δημοσίου, ως τέτοιας νοουμένης και εκείνης που αφορά στον καταλογισμό αχρεωστήτως ληφθείσας σύνταξης, κατά την έννοια του εφαρμοστέου εν προκειμένω άρθρου 63 του π.δ.774/1980, η οποία προσβάλλεται με ένσταση ενώπιον του Α' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ενόψει των όσων εκτέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη (3.2), το υπό κρίση δικόγραφο, καθ' ό μέρος στρέφεται κατά της πράξης παρακράτησης της σύνταξης του εκκαλούντος, συνιστά, κατ' ορθή εκτίμηση του περιεχομένου του, ένσταση, τα δε ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος τα οποία φέρονται προς επίλυση ενώπιον της Δικαστικής Ολομέλειας με πράξη της Τριμελούς Επιτροπής αφορούν στην εκδίκαση ένστασης ενώπιον του Α' Κλιμακίου και όχι στην εκδίκαση έφεσης ενώπιον του ΙΙΙ Τμήματος. Κατά συνέπεια, η Δικαστική Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν δύναται να επιληφθεί, δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 108Α του π.δ.1225/1981, της κρινόμενης ένστασης, η οποία απαραδέκτως εισήχθη ενώπιόν της με την προαναφερθείσα πράξη της εκ των ενόντων αποφασίζουσας Επιτροπής, και για το λόγο αυτό παραπέμπει αυτήν προς εκδίκαση ενώπιον του αρμοδίου Α' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

4.2. Περαιτέρω, με την υπό κρίση έφεση ζητείται η ακύρωση του με αριθμό ..., από 1.4.2010 έως 30.6.2010, ενημερωτικού σημειώματος συντάξεων της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ. (γ' προσβαλλόμενη), με το οποίο ο εκκαλών

πληροφορήθηκε ότι δεν δικαιούται το επίδομα αδείας, διότι η σύνταξή του υπερβαίνει τα 2.500 ευρώ. Το ενημερωτικό αυτό σημείωμα συντάξεων αφορά στην πληρωμή σύνταξης συνταξιούχου του Δημοσίου, κατά την έννοια του προαναφερθέντος και εφαρμοστέου εν προκειμένω άρθρου 63 του π.δ.774/1980, και, παρά το γεγονός ότι το προσβαλλόμενο έγγραφο είναι ενημερωτικό σημείωμα συντάξεων, εντούτοις περιέχει ατομική ως προς τον ενιστάμενο ουσιαστική «συνταξιοδοτική εν ευρεία έννοια κρίση», καθόσον μέσω αυτού ενημερώνεται ότι δεν συντρέχουν στο πρόσωπό του οι εκ του νόμου προϋποθέσεις καταβολής του επιδόματος αδείας έτους 2010 και, ως εκ τούτου, μέσω αυτού εξατομικεύονται για τον ενιστάμενο οι σχετικές ρυθμίσεις του ν.3847/2010 και μεταβάλλεται δυσμενώς για το μέλλον η νομική και πραγματική του κατάσταση. Η δε επερχόμενη μεταβολή δεν αφορά στα συνταξιοδοτικά δεδομένα, όπως αυτά έχουν καθορισθεί με την πράξη κανονισμού σύνταξης και, για το λόγο αυτό, δεν εκδίδεται πράξη αναπροσαρμογής, αλλά αφορά στο στάδιο εκτέλεσης της ήδη κανονισθείσας ή αναπροσαρμοσθείσας σύνταξης. Συνεπώς, το ενημερωτικό σημείωμα συντάξεων, κατά το μέρος που με αυτό λαμβάνει γνώση ο ενιστάμενος ότι δεν δικαιούται το επίδομα αδείας για το έτος 2010 συνιστά δυσμενή εκτελεστή διοικητική πράξη, η οποία προσβάλλεται με ένσταση ενώπιον του Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου και όχι με έφεση ενώπιον του ΙΙΙ Τμήματος. Εξάλλου, ουδόλως ασκεί επιρροή το γεγονός ότι ο ενιστάμενος δεν υπέβαλε προηγουμένως αίτηση ενώπιον της αρμόδιας αρχής, δοθέντος ότι αφενός μεν η πράξη αυτή αποτελεί πρώτη εφαρμογή του νόμου και έχει, για το λόγο αυτό, εκτελεστότητα (πρβλ. ΣτΕ 668/2012), καθόσον βάσει αυτής θα ακολουθήσει η εκ μέρους της αρχής πληρωμών μη καταβολή των

σχετικών ποσών στον ενιστάμενο, αφετέρου δε διότι αίτηση απαιτείται προκειμένου να στοιχειοθετηθεί παραδεκτώς προσβαλλόμενη με ένσταση παράλειψη και όχι όταν προσβάλλεται εκτελεστή διοικητική πράξη. Περαιτέρω, υπό το πρίσμα αυτό και ενόψει του συγκεκριμένου περιεχομένου του προσβαλλόμενου ενημερωτικού σημειώματος συντάξεων, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας υπερβολικά επαχθής «οιονεί» δικονομικός περιορισμός του δικαιώματος δικαστικής προστασίας του ενισταμένου, όπως αυτό κατοχυρώνεται στα άρθρα 20 παρ. 1 και 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. (πρβλ. ΕΔΔΑ απόφαση της 22.7.2010 «Τσουκαλάς κατά Ελλάδος»), η απαίτηση να υποβάλει ο ενιστάμενος αίτηση, με την οποία θα ζητεί την επανακαταβολή σε αυτόν του σχετικού επιδόματος αδείας, προκειμένου να στοιχειοθετηθεί παραδεκτώς προσβαλλόμενη πράξη ή παράλειψη της συνταξιοδοτικής διοίκησης.

4.3. Τέλος, η διαφορά από την αμφισβήτηση της πρώτης προσβαλλόμενης πράξης, ήτοι της .../12.5.2010 πράξης της 44ης και 46ης Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, με την οποία αναπροσαρμόστηκε μειωτικά η σύνταξη του εκκαλούντος από 1.1.2010, δυνάμει του άρθρου 1 παρ. 2 του ν.3833/2010, και από 1.6.2010, κατ' εφαρμογή του άρθρου Τρίτου παρ. 1 του ν.3845/2010, υπάγεται στην αρμοδιότητα του ΙΙΙ Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ως αφορώσα διαφορά από πράξη αναπροσαρμογής σύνταξης στρατιωτικού συνταξιούχου του Δημοσίου.

4.4. Συνεπώς, οι διαφορές που ανακύπτουν από την αμφισβήτηση των δύο άλλων πράξεων (β' και γ'), ήτοι της από 5.8.2010 απόφασης παρακράτησης της Ειδικής Εισφορά Αλληλεγγύης των Συνταξιούχων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 11 του ν.3865/2010, και του με αριθμό 72318, από 1.4.2010 έως 30.6.2010,

ενημερωτικού σημειώματος συντάξεων της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ., με το οποίο ο εκκαλών έλαβε γνώση ότι δεν δικαιούται το επίδομα αδείας έτους 2010, δεν υπάγονται στην αρμοδιότητα του ΙΙΙ Τμήματος, αλλά του Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η δε Δικαστική Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν δύναται να επιληφθεί, δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 108Α του π.δ.1225/1981, των διαφορών αυτών, οι οποίες απαραδέκτως εισήχθησαν ενώπιόν της με την προαναφερθείσα πράξη της εκ των ενόντων αποφασίζουσας Επιτροπής, και για το λόγο αυτό παραπέμπει αυτές προς εκδίκαση ενώπιον του αρμοδίου Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

4.5. Κατά τη γνώμη, όμως, των Συμβούλων Γεωργίας Μαραγκού (ήδη Αντιπροέδρου), Βασιλικής Ανδρεοπούλου και Μαρίας Αθανασοπούλου, οι εν λόγω διαφορές δεν δύνανται να παραπεμφθούν από τη Δικαστική Ολομέλεια στο αρμόδιο Α΄ Κλιμάκιο του Δικαστηρίου τούτου, δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 108 Α του π.δ.1225/1981, με την οποία εισήχθη ο θεσμός της «Πρότυπης δίκης», ήτοι της δίκης πιλότου ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου για ένδικα βοηθήματα ή μέσα που εκκρεμούν ενώπιον των Τμημάτων αυτού, και στα οποία ανακύπτουν ζητήματα που από τη φύση τους έχουν γενικότερο ενδιαφέρον και αναμένεται να προκαλέσουν σημαντικό αριθμό διαφορών. Και τούτο, διότι μετά την επίλυση του ζητήματος η Δικαστική Ολομέλεια, βάσει της ως άνω διάταξης, μπορεί να παραπέμψει το ένδικο βοήθημα ή μέσο μόνο στο αρμόδιο Τμήμα. Παρέπεται δε ότι και στην περίπτωση που η Ολομέλεια αυτή κρίνει ότι απαραδέκτως εισάγεται ενώπιόν της κάποια διαφορά, διότι αυτή υπάγεται στην αρμοδιότητα Κλιμακίου του Δικαστηρίου τούτου και όχι στην αρμοδιότητα του Τμήματος ενώπιον του οποίου εκκρεμεί το

σχετικό με αυτήν «ένδικο βοήθημα ή μέσο», παραπέμπει αυτό στο αρμόδιο Τμήμα, το οποίο, στη συνέχεια, θα κρίνει την εκδίκαση ή μη αυτού, καθώς και την παραπομπή του στο αρμόδιο Κλιμάκιο.

Εν προκειμένω, η ασκηθείσα «έφεση» κατά της από 5.8.2010 απόφασης παρακράτησης της Ειδικής Εισφοράς Αλληλεγγύης των Συνταξιούχων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 11 του ν. 3865/2010, καθώς και κατά του ... (1-4/30-6-2010) ενημερωτικού σημειώματος της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους αποτελεί «ένσταση» ασκούμενη ενώπιον του Α' Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Η μόνη δε περίπτωση παραπομπής ένστασης από την Ολομέλεια στο Α' Κλιμάκιο, είναι αυτή της «Πρότυπης διαδικασίας επί ενστάσεων» του άρθρου 91 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013. Τούτο, διότι προβλέπεται ρητά από τη διάταξη αυτή ότι η Διοικητική Ολομέλεια, μετά την επίλυση του ζητήματος γενικότερου ενδιαφέροντος που έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων, παραπέμπει την ένσταση στο αρμόδιο Κλιμάκιο για περαιτέρω εξέτασή της. Συνεπώς, απαραδέκτως εισήχθη ενώπιον της Δικαστικής Ολομέλειας, η ένδικη έφεση, κατά το μέρος που αποτελεί ένσταση, η οποία, κατά τα ανωτέρω, δεν μπορεί να παραπεμφθεί με την παρούσα απόφαση στο αρμόδιο Α' Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Η γνώμη αυτή δεν εκράτησε.

5.1. Περαιτέρω, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις του άρθρου 108 Α του π.δ.1225/1981, στην πρότυπη δίκη ενώπιον της Δικαστικής Ολομέλειας έχει δικαίωμα να παρέμβει κάθε διάδικος σε εκκρεμή δίκη, στην οποία τίθεται το ζήτημα αυτό, η δε απόφαση της Ολομέλειας δεσμεύει τους

διαδίκους της ενώπιον της δίκης, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι παρεμβαίνοντες. Επομένως, εφόσον πρόκειται για δικαστική υπόθεση, η συμμετοχή του τρίτου προσώπου στην πρότυπη δίκη έχει την έννοια της παρέμβασης που ασκείται σύμφωνα με τις κοινές διατάξεις του π.δ.1225/1981 (άρθρο 14). Η διαφορά, ωστόσο, αυτής της παρέμβασης στο πλαίσιο της πρότυπης ενώπιον της Δικαστικής Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκης έναντι της παρέμβασης του άρθρου 14 του π.δ.1225/1981, συνίσταται στο ότι ο παρεμβαίνων στο πλαίσιο της δίκης αυτής περιορίζεται να εκφέρει την άποψή του μόνο επί του τιθέμενου ζητήματος, όπως αυτό καθορίστηκε με την πράξη της Τριμελούς Επιτροπής, χωρίς να μπορεί να επεκταθεί σε λοιπά ζητήματα, υπό την έννοια ότι το νομικό ζήτημα που θα επικαλεσθεί ο παρεμβαίνων πρέπει να είναι ακριβώς το ίδιο – και όχι ανάλογο ή παρεμφερές – με εκείνο που αποτέλεσε το λόγο εισαγωγής της υπόθεσης στην Ολομέλεια με τη διαδικασία της κατ' άρθρο 108 Α πρότυπης δίκης. Εξάλλου, ως προϋπόθεση του παραδεκτού της παρέμβασης αυτής αναδεικνύεται καταρχήν η ιδιότητα του «διαδίκου» σε άλλη εκκρεμή ενώπιον Τμήματος δίκη, στην οποία τίθεται το αυτό νομικό ζήτημα. Τούτο ειδικότερα σημαίνει, όπως συνάγεται από το σαφές γράμμα της διάταξης, που χρησιμοποιεί τη φράση «διάδικος σε εκκρεμή δίκη» και εξ αντιδιαστολής προς την αντίστοιχη ρύθμιση για τη δυνατότητα παρέμβασης στο πλαίσιο πρότυπων ενστάσεων που εξετάζονται από τη Διοικητική Ολομέλεια, ότι έννομο συμφέρον προς άσκηση αυτής της παρέμβασης ενώπιον της Δικαστικής Ολομέλειας έχει όποιος έχει ασκήσει ένδικο βοήθημα ή μέσο ενώπιον του Δικαστηρίου και όχι ένσταση στο Α΄ Κλιμάκιο. Σε περίπτωση δε που η Ολομέλεια κρίνει ότι το νομικό ζήτημα για το οποίο ασκείται η παρέμβαση δεν

συμπίπτει με εκείνο το οποίο εισήχθη ενώπιόν της κατά τη διαδικασία της πρότυπης δίκης (π.χ. διαφορετικές εφαρμοστέες διατάξεις), η ασκηθείσα παρέμβαση πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη ελλείψει εννόμου συμφέροντος.

5.2. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, στο πλαίσιο της παρούσας πρότυπης δίκης ασκήθηκε παρέμβαση από το Βασίλειο Κοντό, στρατιωτικό συνταξιούχο του Δημοσίου, κατ' εφαρμογή του άρθρου 108Α παρ. 1 του π.δ.1225/1981 σε συνδυασμό με το άρθρο 14 αυτού. Συγκεκριμένα, ο παρεμβαίνων κατέθεσε στις 7.11.2011 δικόγραφο στη Γραμματεία της Ολομέλειας (ΑΒΔ .../2014), το οποίο και κοινοποίησε στο Δημόσιο στις 11.11.2014 (βλ. την .../11.11.2014 έκθεση επίδοσης του Δικαστικού Επιμελητή στο Πρωτοδικείο ... ..). Με το δικόγραφο αυτό ισχυρίζεται ότι έχει προφανές έννομο συμφέρον για την άσκηση της παρέμβασης, διότι είναι διάδικος σε εκκρεμή δίκη, στην οποία τίθεται το αυτό νομικό ζήτημα. Συγκεκριμένα, προβάλλει ότι έχει ασκήσει την από 1.8.2011 ένσταση ενώπιον του Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου (αριθ. πρωτ. ΓΛΚ .../2.8.2011) κατά α) της από 5.8.2010 πράξης της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γ.Λ.Κ., με την οποία του γνωστοποιήθηκε ότι από 1.8.2010 παρακρατείται από τη σύνταξή του το ποσό των 48,40 ευρώ μηνιαίως ως Εισφορά Αλληλεγγύης των Συνταξιούχων (ΕΑΣ), σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν.3865/2010, καθώς και β) της .../2011 πράξης της ίδιας ως άνω Διεύθυνσης, απορριπτικής της από 9.2.2011 αίτησής του, με την οποία ζητούσε να του επιστραφούν ως αχρεωστήτως παρακρατηθέντα τα ποσά της ΕΑΣ και να του επαναχορηγηθούν τα δώρα εορτών και το επίδομα αδείας, που σταμάτησαν να του καταβάλλονται από τον

Ιούλιο του 2010, σύμφωνα με το άρθρο Μόνο του ν.3847/2010, διότι κατά το χρόνο αυτό δεν είχε συμπληρώσει το 60^ο έτος της ηλικίας του.

5.3. Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν (σκ. 5.1.), η ασκηθείσα παρέμβαση πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, πρωτίστως διότι ο παρεμβαίνων δεν έχει την ιδιότητα «διαδίκου» σε «εκκρεμή δίκη», αλλά αντιθέτως έχει ασκήσει ένσταση ενώπιον του Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Περαιτέρω, ακόμη και αν ήθελε γίνει δεκτό ότι στην έννοια της «εκκρεμούς δίκης» εμπίπτουν και οι εκκρεμείς ενστάσεις στο Κλιμάκιο, τα ζητήματα που τίθενται εν προκειμένω με την ένστασή του, όπως αυτά προσδιορίζονται από τις προσβαλλόμενες με αυτήν πράξεις, δεν είναι ίδια με το νομικό ζήτημα που τίθεται παραδεκτώς, κατά τα προεκτεθέντα (σκ.4.3.) με την ένδικη έφεση, ήτοι η νομιμότητα των περικοπών του επιδόματος θέσης υψηλής ευθύνης των ανώτατων στρατιωτικών, που επήλθε δυνάμει των νόμων 3833/2010 και 3845/2010. Αντιθέτως, με την ένστασή του προσβάλλει πράξεις εκδοθείσες κατ' εφαρμογή διαφορετικών διατάξεων και συγκεκριμένα του άρθρου Μόνου του ν.3847/2010, με το οποίο επήλθε περικοπή στα δώρα και επιδόματα αδειάς, και του άρθρου 11 του ν.3865/2010, με το οποίο επιβλήθηκε μηνιαία κράτηση Εισφοράς Αλληλεγγύης των Συνταξιούχων (ΕΑΣ) στις καταβαλλόμενες συντάξεις του Δημοσίου. Τέλος, εφόσον η παρέμβαση είναι απαράδεκτη, οι λόγοι, που προβάλλονται με το δικόγραφο αυτής και το από 12.1.2015 κατατεθέν υπόμνημα, δεν δύνανται να εξεταστούν στο πλαίσιο της παρούσας πρότυπης δίκης.

6.1. Για την άσκηση της υπό κρίση έφεσης καταβλήθηκε το προσήκον παράβολο (βλ. το ... σειράς Α ειδικό έντυπο γραμμάτιο του Δημοσίου).

7.1. Από το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος απορρέει η υποχρέωση του κοινού νομοθέτη, όταν θεσπίζει δυσμενή μέτρα σε βάρος μιας κατηγορίας προσώπων που συνεπάγονται την εξαίρεσή τους από έναν ευμενή γενικότερο κανόνα δικαίου, να χρησιμοποιεί κριτήρια αντικειμενικά που δικαιολογούνται από λόγους δημοσίου συμφέροντος. Συγκεκριμένα, πρέπει όλα τα μέσα άσκησης της κρατικής εξουσίας, ο νόμος, η δικαστική απόφαση και η διοικητική πράξη, να πληρούν τα κριτήρια της εν λόγω αρχής, να είναι δηλαδή α) πρόσφορα-κατάλληλα για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου σκοπού, β) αναγκαία, με την έννοια ότι για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου δημοσίου σκοπού δεν είναι δυνατή η επιλογή άλλου εξίσου αποτελεσματικού, αλλά λιγότερου επαχθούς, μέτρου, και γ) αναλογικά, να τελούν σε εσωτερική αλληλουχία με τον επιδιωκόμενο σκοπό, ώστε η αναμενόμενη ωφέλεια να μην υπολείπεται της επερχόμενης από αυτά βλάβης. Σε αντίθετη περίπτωση, αν το επιβαλλόμενο μέτρο παρίσταται απρόσφορο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού (καταλληλότητα) ή δεν είναι αναγκαίο, αφού υπάρχουν άλλα μέσα που θα περιόριζαν λιγότερο το δικαίωμα (αναγκαιότητα), ή δυσανάλογα επαχθές σε σχέση με το σκοπό (εν στενή έννοια αναλογικότητα), ήτοι είναι τέτοιας έντασης και διάρκειας που υπερακοντίζει καταδήλως τον επιδιωκόμενο σκοπό, συνεπαγόμενο μειονεκτήματα που είναι δυσανάλογα προς τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από την εξυπηρέτηση του δημοσίου σκοπού, αντίκειται στην ως άνω συνταγματική αρχή, η δε νομοθετική διάταξη που το θεσπίζει είναι ανίσχυρη. Εξάλλου, όσον αφορά στο δικαστικό έλεγχο ως προς την τήρηση της συνταγματικής αυτής αρχής, ιδίως όσον αφορά σε τομείς άσκησης κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής, γίνεται δεκτό ότι το ζήτημα της ύπαρξης ή μη λόγου

δημοσίου συμφέροντος κρίνεται από το νομοθέτη ή από την εκτελεστική λειτουργία και μόνο η υπέρβαση των ακραίων ορίων εμπίπτει στο πεδίο ελέγχου νομιμότητας, τον οποίο ασκεί ο δικαστής (πρβλ. Ολ ΣτΕ 3101/2001).

7.2. Συναφώς, και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), κατά τον έλεγχο προσβολής του δικαιώματος στην περιουσία, αναγνωρίζει ότι τα συμβαλλόμενα Κράτη απολαμβάνουν μίας αρκετά ευρείας διακριτικής ευχέρειας όσον αφορά τον καθορισμό την κοινωνικής πολιτικής τους (πρβλ. ΕΔΔΑ απόφαση της 8.10.2013, António Augusto DA CONCEIÇÃO MATEUS κατά Πορτογαλίας και Lino Jesus SANTOS JANUÁRIO κατά Πορτογαλίας, σκ. 22). Όσον αφορά τη θέσπιση νόμων για την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ δημοσίων δαπανών και εσόδων, η οποία συνεπάγεται συνήθως μία εξέταση πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών ζητημάτων, οι εθνικές αρχές είναι καταρχήν περισσότερο κατάλληλες από ένα διεθνές δικαστήριο για να επιλέξουν τα πλέον πρόσφορα μέσα για την επίτευξη αυτού του σκοπού και το ΕΔΔΑ σέβεται τις επιλογές τους, εφόσον αυτές δε στερούνται προδήλως εύλογης βάσης (βλ. ΕΔΔΑ αποφάσεις National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society and Yorkshire Building Society κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 23.10.1997, Stec και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 12.4.2006, Terazzi S.r.l. κατά Ιταλίας, της 17.10.2002, Wieczorek κατά Πολωνίας, της 8.12.2009, Jahn και λοιποί κατά Γερμανίας, της 30.6.2005, Mihaies et Sentes κατά Ρουμανίας, της 6.12.2011, και Frimu και 4 άλλες προσφυγές κατά Ρουμανίας, της 7.2.2012). Γίνεται, μάλιστα, δεκτό ότι το περιθώριο αυτό είναι ακόμα πιο ευρύ, όταν τα ζητήματα αφορούν την αξιολόγηση των προτεραιοτήτων ως προς την κατανομή των περιορισμένων

δημόσιων πόρων (ΕΔΔΑ αποφάσεις O'Reilly και λοιποί κατά Ιρλανδίας, της 28.2.2002, Pentiacova και λοιποί κατά Μολδαβίας, της 4.1.2005, Florin Huc κατά Ρουμανίας και Γερμανίας, της 1.12.2009, σκ. 64, Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδας, της 7.5.2013, σκ. 31, António Augusto DA CONCEIÇÃO MATEUS κατά Πορτογαλίας και Lino Jesus SANTOS JANUÁRIO κατά Πορτογαλίας, της 8.10.2013, σκ. 22).

7.3. Με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου (ΠΠΠ) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ), το οποίο κυρώθηκε μαζί με τη Σύμβαση, με το άρθρο πρώτο του ν.δ.53/1974 (Α' 256), κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του προσώπου, το οποίο μπορεί να τη στερηθεί μόνον για λόγους δημοσίας ωφελείας. Στην έννοια της περιουσίας, η οποία έχει αυτόνομο περιεχόμενο, ανεξάρτητο από την τυπική κατάταξη των επιμέρους περιουσιακών δικαιωμάτων στο εσωτερικό δίκαιο, περιλαμβάνονται όχι μόνον τα εμπράγματα δικαιώματα, αλλά και όλα τα δικαιώματα «περιουσιακής φύσεως», καθώς και τα κεκτημένα «οικονομικά συμφέροντα». Καλύπτονται, κατ' αυτόν τον τρόπο, και τα ενοχικής φύσης περιουσιακά δικαιώματα και, ειδικότερα, απαιτήσεις που απορρέουν από έννομες σχέσεις του δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση, είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία, με βάση το ισχύον, έως την προσφυγή στο δικαστήριο, δίκαιο, ότι μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικώς, εφόσον, δηλαδή, υφίσταται σχετικώς μια επαρκής νομική βάση στο εσωτερικό δίκαιο του συμβαλλομένου κράτους, προϋπόθεση που συντρέχει, ιδίως, όταν η απαίτηση θεμελιώνεται σε νομοθετική ή

κανονιστική διάταξη ή σε παγιωμένη νομολογία των δικαιοδοτικών οργάνων του συμβαλλομένου κράτους. Εν όψει των ανωτέρω, περιουσία, κατά την έννοια του άρθρου 1 του ΠΠΠ, αποτελούν και συντάξεις ή συνταξιοδοτικές παροχές, που καταβάλλονται από το Κράτος, τόσο στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος είχε καταβάλει στο παρελθόν υποχρεωτικώς εισφορές (βλ. απόφαση ΕΔΔΑ Gaygusuz κατά Αυστρίας, της 16.9.1996, σκ. 39-41), όσο και στην περίπτωση που η χορήγηση της συγκεκριμένης παροχής δεν εξαρτάται από την προηγούμενη καταβολή εισφορών, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται και οι λοιπές προϋποθέσεις που τίθενται, κατά περίπτωση, από το εθνικό δίκαιο (βλ. αποφάσεις ΕΔΔΑ Carson και λοιποί κατά Ην. Βασιλείου, της 16.3.2010, σκ. 64, Andrejeva κατά Λετονίας, της 18.2.2009, σκ. 77, Stec και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 12.4.2006, σκ. 54, Jankovic κατά Κροατίας, της 12.10.2000, Kjartan Asmundsson κατά Ισλανδίας, της 12.10.2004, σκ. 39, Domalewski κατά Πολωνίας, της 15.6.1999). Τέτοιο δικαίωμα υφίσταται και στην περίπτωση κατά την οποία έχει αναληφθεί μία γενικότερη υποχρέωση για την καταβολή σύνταξης υπό όρους που μπορεί να θεωρηθούν ότι αποτελούν τμήμα της σύμβασης εργασίας, όπως στην περίπτωση των συντάξεων που απονέμονται στους δημοσίους υπαλλήλους (ΕΔΔΑ αποφάσεις Αποστολάκης κατά Ελλάδας, της 22.10.2009, σκ. 29 και 35, Zeibek κατά Ελλάδας, της 9.7.2009, σκ. 37, απόφαση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 13.7.1988 Sture Stigson κατά Σουηδίας, Ολ. Ε.Σ. 2482/2011, ΣτΕ 121/2012, 2001/2014). Εντούτοις, με το άρθρο 1 του ΠΠΠ δεν προστατεύεται το δικαίωμα σε σύνταξη ορισμένου ύψους, δεδομένης της αναδιανεμητικής φυσιογνωμίας του συστήματος και της συνδρομής λόγων δημοσίου συμφέροντος (ΕΔΔΑ απόφαση Valkon και λοιποί

κατά Βουλγαρίας, της 25.10.2011, σκ. 84, απόφαση επί του παραδεκτού της 8.10.2013, Da Conceicao Mateus και Santos Januario κατά Πορτογαλίας, σκ. 18, απόφαση Pejčić κατά Σερβίας, της 8.10.2013, σκ. 54), με συνέπεια να μην αποκλείεται, κατ' αρχήν, διαφοροποίηση του ύψους της συνταξιοδοτικής παροχής ανάλογα με τις επικρατούσες εκάστοτε συνθήκες.

7.4. Εξάλλου, για να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ΠΠΠ επέμβαση σε περιουσιακής φύσης αγαθό, υπό την ανωτέρω έννοια, πρέπει να προβλέπεται από νομοθετικές ή άλλου είδους κανονιστικές διατάξεις, καθώς και να δικαιολογείται από λόγους γενικού συμφέροντος, στους οποίους περιλαμβάνονται, κατ' αρχήν, και λόγοι συναπτόμενοι προς την αντιμετώπιση ενός ιδιαίτερος σοβαρού, κατά την εκτίμηση του εθνικού νομοθέτη, δημοσιονομικού προβλήματος ή προς την εξασφάλιση της βιωσιμότητας κοινωνικοασφαλιστικών οργανισμών. Ειδικότερα, όπως προαναφέρθηκε (σκ. 7.2.), γίνεται δεκτό από το ΕΔΔΑ ότι η ΕΣΔΑ αναγνωρίζει ότι τα συμβαλλόμενα Κράτη απολαμβάνουν μίας αρκετά ευρείας διακριτικής ευχέρειας όσον αφορά τον καθορισμό την κοινωνικής πολιτικής τους, όσον αφορά δε τη θέσπιση νόμων για την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ δημοσίων δαπανών και εσόδων, οι εθνικές αρχές είναι καταρχήν περισσότερο κατάλληλες από ένα διεθνές δικαστήριο για να επιλέξουν τα πλέον πρόσφορα μέσα για την επίτευξη αυτού του σκοπού και το ΕΔΔΑ σέβεται τις επιλογές τους, εφόσον αυτές δεν στερούνται προδήλως εύλογης βάσης. Ωστόσο, η διακριτική ευχέρεια που απολαμβάνουν τα κράτη σε αυτούς τους συγκεκριμένους τομείς δεν είναι απεριόριστη, αλλά, αντιθέτως πρέπει να τηρείται μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ των αναγκών του γενικού δημοσίου συμφέροντος και των απαιτήσεων της προστασίας των θεμελιωδών

δικαιωμάτων του ατόμου. Η ύπαρξη της απαιτούμενης ισορροπίας είναι ένα ζήτημα που κρίνεται *in concreto*. Έτσι, γίνεται δεκτό ότι η δίκαιη ισορροπία διαταράσσεται, όταν, λόγω της κρατικής επέμβασης, ο θιγόμενος υπέστη δυσανάλογη και υπερβολική επιβάρυνση, επωμίστηκε δηλαδή ένα ειδικό και υπερβολικό βάρος (βλ. ΕΔΔΑ αποφάσεις *Hutten-Czapska* κατά Πολωνίας, της 19.6.2006, σκ. 167, *Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ* κατά Ελλάδα, της 7.5.2013, σκ. 42, *Kjartan Asmundsson* κατά Ισλανδίας, της 12.10.2004, σκ. 45).

7.5. Περαιτέρω, κατά τον έλεγχο της αναλογικότητας των μέτρων που λήφθηκαν από το κράτος, σχετικά με τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα, σημαντικό ζήτημα είναι το κατά πόσο το δικαίωμα του προσφεύγοντος να αποκομίζει οφέλη από τον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης, σε σχέση με το συγκεκριμένο θέμα, έχει παραβιαστεί με τρόπο που να οδηγεί σε απομείωση της ουσίας του δικαιωμάτος του. Η φύση της παροχής που περιορίστηκε – ειδικότερα, αν προερχόταν από ένα ειδικό προνομιακό συνταξιοδοτικό σύστημα διαθέσιμο μόνο σε συγκεκριμένες κατηγορίες προσώπων – είναι δυνατό να ληφθεί υπόψη. Η εκτίμηση μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες της υπόθεσης και την προσωπική κατάσταση του προσφεύγοντος. Η πλήρης στέρηση των δικαιωμάτων, που οδηγεί στην απώλεια των μέσων διαβίωσης, αποτελεί κατ' αρχήν παραβίαση του δικαιώματος της ιδιοκτησίας, ενώ, αντίθετα, η επιβολή μίας εύλογης και ανάλογης μείωσης όχι (βλ. ΕΔΔΑ αποφάσεις *Janković* κατά Κροατίας, της 12.10.2000, *Schwengel* κατά Γερμανίας, της 2.3.2000; *Lakićević και λοιποί* κατά Σερβίας, της 13.12.2011, *Αποστολάκης* κατά Ελλάδα, της 22.10.2009, *Kjartan Ásmundsson* κατά Ισλανδίας, της 12.10.2004, *Valkov και λοιποί* κατά Βουλγαρίας, της 25.10.2011, *Maggio και*

λοιποί κατά Ιταλίας, της 31.5.2011, και Frimu και λοιποί κατά Ρουμανίας, της 7.2.2012). Ως εκ τούτου, η μείωση ή η κατάργηση μίας συνταξιοδοτικής παροχής συνιστά επέμβαση στην περιουσία, η οποία πρέπει να είναι νόμιμη και να επιδιώκει ένα θεμιτό σκοπό «δημοσίας ωφελείας» (πρβλ. ΕΔΔΑ αποφάσεις Kjartan Ásmundsson κατά Ισλανδίας, της 12.10.2004, σκ. 40, Rasmussen κατά Πολωνίας, της 28.4.2009, σκ. 71, Panfile κατά Ρουμανίας, της 20.3.2012, σκ. 15, και Wieczorek κατά Πολωνίας, της 8.12.2009, σκ. 57). Μία τέτοια επέμβαση πρέπει επίσης να είναι ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, ήτοι την επίτευξη δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος της κοινότητας και της επιτακτικής ανάγκης προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου (βλ. ΕΔΔΑ απόφαση James και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 21.2.1986, σκ. 50), η οποία δεν τηρείται όταν ο ενδιαφερόμενος έχει αναγκαστεί να υποστεί ένα υπερβολικό ατομικό βάρος (ΕΔΔΑ αποφάσεις Khoniakina κατά Γεωργίας, της 19 Ιουνίου 2012, σκ. 70, Maggio και λοιποί κατά Ιταλίας, της 31.5.2011, σκ. 57, Panfile κατά Ρουμανίας, της 20.3.2012, σκ. 16).

8.1. Ο Κώδικας Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ.166/2000 και ήδη π.δ.169/2007), στο άρθρο 34 του Β΄ Τμήματος αυτού «Στρατιωτικές Συντάξεις», ορίζει τα εξής: «1. Ως μισθός με βάση τον οποίο κανονίζεται η σύνταξη λαμβάνεται ποσοστό του μηνιαίου μισθού ενεργείας, που ορίζεται κάθε φορά από τις διατάξεις που ισχύουν και ανήκει στο βαθμό που έφερε και με τον οποίο εμισθοδοτείτο ο στρατιωτικός κατά την έξοδο του από την υπηρεσία. (Άρθρο 34 παρ. 1 Α.Ν.1854/51, όπως αντικ. με άρθρ. 6 παρ. 1 Ν.Δ. 3768/57) .... 2. Για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου ως μισθός νοείται ο βασικός μισθός ενεργείας του βαθμού με τον οποίο εμισθοδοτείτο κατά την

έξοδο του από την Υπηρεσία μαζί με την προσαύξηση του επιδόματος χρόνου υπηρεσίας, καθώς και το επίδομα ειδικών συνθηκών της παρ. Α10 του άρθρου 51 του Ν. 3205/2003 (ΦΕΚ 297 Α'), και προκειμένου για αξιωματικούς από το βαθμό του ταξίαρχου και άνω, καθώς και των αντιστοίχων και το επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης της παρ. 5 του άρθρου 2 του Ν. 2448/1996 (ΦΕΚ 279 Α'), όπως αυτά ορίζονται κάθε φορά από τις οικείες μισθολογικές διατάξεις. (Άρθρο 34 παρ. 2 Α.Ν.1854/51, όπως τροπ. με άρθρ. 2 παρ. 1 Ν. 787/78 και αντικ. με άρθρ. 36 παρ. 3 Ν.1202/81, 4 παρ. 3 Ν. 2512/97 , 2 παρ. 5 Ν.2703/99, 10 παρ. 2 Ν. 3075/02 και 7 παρ. 1 Ν.3408/05). 3. Οι διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά για το ύψος του βασικού μισθού και του χρονοεπίδοματος των εν ενεργεία στρατιωτικών λαμβάνονται υπόψη και για τον καθορισμό του συντάξιμου μισθού που προβλέπεται από το άρθρο αυτό, ανεξάρτητα από το χρόνο τερματισμού της συντάξιμης υπηρεσίας και εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις των διατάξεων αυτών. (Άρθρο 4 παρ. 1 Ν.Δ. 4605/66 σε συνδ. με άρθρ. 2 παρ. 1 Ν. 787/78 όπως αντικ. με άρθρ. 4 παρ. 5 Ν.2512/97.). 4. Το ποσοστό της παρ. 1 αυτού του άρθρου, με βάση το οποίο κανονίζεται η σύνταξη του στρατιωτικού, ορίζεται στα 80% του συνόλου των απολαβών που αναφέρονται στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου.(Άρθρο 34 παρ. 3 Α.Ν.1854/51 σε συνδ. με το άρθρ. 1 παρ. 1 Ν.Δ. 829/71.). 5. Σε περίπτωση που αυξάνεται ο βασικός μισθός της παραγράφου 2 ή το επίδομα χρόνου υπηρεσίας αυξάνονται ανάλογα και οι συντάξεις, κάθε δε άλλου είδους παροχές που καταβάλλονται στους εν ενεργεία υπαλλήλους είτε με μορφή επιδόματος είτε με μορφή εξόδων παράστασης είτε με μορφή εξόδων κίνησης είτε με οποιαδήποτε άλλη μορφή, ανεξάρτητα από τον τρόπο υπολογισμού τους, δεν αποτελούν αύξηση του βασικού αυτού μισθού και

δε λαμβάνονται υπόψη για τον κανονισμό ή την αύξηση της σύνταξης, εκτός αν αυτό προβλέπεται από ειδική συνταξιοδοτική διάταξη. (Άρθρο 34 παρ. 3 Α.Ν. 1854/51 και 6 παρ. 2 Ν.Δ. 3055/54, όπως αντικ. με τα άρθρα 15 παρ.1 Ν.1489/84 και 2 παρ. 2 Ν. 2320/95.). 6. ...».

8.2. Εξάλλου, ο ν.2448/1996 «Μισθολογικές ρυθμίσεις μόνιμων στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων και αντιστοίχων της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού και του Λιμενικού Σώματος» (Α' 279), στην παρ. 5 (όπως αντικαταστάθηκε με τα άρθρα 18 παρ. 3 του ν.2592/1998, Α' 57 και 31 παρ. 3 του ν.2768/1999, Α' 273) του άρθρου 2 αυτού, όρισε τα εξής: «Πέρα από το μηνιαίο μισθό του προηγούμενου άρθρου παρέχονται και τα εξής επιδόματα κατά μήνα: 1. ... 5. Θέσης υψηλής ή αυξημένης ευθύνης, οριζόμενο κατά βαθμό ως εξής: ... γ. Για τον Αντιστράτηγο ή αντίστοιχο σε σαράντα πέντε χιλιάδες (45.000) δραχμές από 1.1.1997 και σε εκατόν πενήντα χιλιάδες (150.000) δραχμές από 1.1.1998 ... ε. Για τον Ταξίαρχο ή αντίστοιχο, σε είκοσι πέντε χιλιάδες (25.000) δραχμές από 1.1.97 και σε εβδομήντα χιλιάδες (70.000) δραχμές από 1.1.1998. ...». Ακολούθησε ο ν.3205/2003 «Μισθολογικές ρυθμίσεις λειτουργών και υπαλλήλων του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α., μόνιμων στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων και αντιστοίχων της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού και Λιμενικού Σώματος και άλλες συναφείς διατάξεις» (Α' 297), που ίσχυσε από 1.1.2004 (βλ. άρθρο 56 αυτού), με το άρθρο 51 του οποίου (όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο, ήτοι πριν από την τροποποίησή του με την περ. 31 της Υποπαρ. Γ1 της Παρ. Γ του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012, Α' 222), ορίζεται ότι: «Α. Πέρα από το μηνιαίο βασικό μισθό του προηγούμενου άρθρου παρέχονται και τα εξής επιδόματα κατά μήνα:

- 1.... 5. Θέσης υψηλής ή αυξημένης ευθύνης, οριζόμενο κατά βαθμό ως εξής: ...
- γ. Για τον Αντιστράτηγο ή αντίστοιχο σε τετρακόσια σαράντα ένα ευρώ (441).
- δ. Για τον Υποστράτηγο ή αντίστοιχο σε τριακόσια είκοσι τρία ευρώ (323).
- ε. Για τον Ταξίαρχο ή αντίστοιχο, σε διακόσια πέντε ευρώ (205)».

8.3. Από τις προπαρατεθείσες διατάξεις, σε συνδυασμό ερμηνευόμενες, συνάγονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα: Με το άρθρο 2 παρ. 5 του ν.2448/1996 προβλέφθηκε η καταβολή, πέρα από το βασικό μισθό, επιδόματος θέσης υψηλής ευθύνης στους στρατιωτικούς που φέρουν τους αναφερόμενους στις σχετικές ρυθμίσεις βαθμούς, για το χρονικό διάστημα που αυτοί βρίσκονται στην ενέργεια. Το ύψος του επιδόματος συναρτάται με τον κατεχόμενο οργανικό βαθμό (βλ. Ε.Σ. Ολ. 185/2011), κλιμακείται δε αυξητικώς κατά την πρόοδο στους υψηλότερους βαθμούς της στρατιωτικής ιεραρχίας. Η διαβάθμιση αυτή του ύψους του ποσού του επιδόματος, η οποία ερείδεται στην αντικειμενική και εύλογη αποτίμηση της ευθύνης των στρατιωτικών βάσει των καθηκόντων εκάστου βαθμού, συνάδει προς τον επιδιωκόμενο από το νομοθέτη σκοπό της χορήγησής του, που σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του ν.2448/1996, είναι η ενίσχυση του κύρους του βαθμού, η αντιστάθμιση της αυξημένης ευθύνης των καθηκόντων, που ανατίθενται στους στρατιωτικούς, στους οποίους χορηγείται, και η συνεχής ποιοτική αναβάθμιση των ανώτερων και κατώτερων αξιωματικών. Περαιτέρω, με τη διάταξη του άρθρου 10 του ν.3075/2002, που αντικατέστησε την παρ. 2 του άρθρου 34 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, το εν λόγω επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης κατέστη το πρώτον συντάξιμη παροχή, με την ένταξή του στη βάση υπολογισμού της σύνταξης των στρατιωτικών από το βαθμό του Ταξίαρχου και άνω, από 1.1.2003, ημερομηνία

από την οποία λαμβάνεται υπόψη για τον κανονισμό, ανακαθορισμό και αναπροσαρμογή της σύνταξης των συνταξιούχων αυτών (Ολ. Ε.Σ. 3105/2010). Εξάλλου, κατά την παράγραφο 5 του άρθρου 34 του ίδιου ως άνω Κώδικα, δεν επιτρέπεται να ληφθούν υπόψη για τον κανονισμό ή την αύξηση της σύνταξης παροχές που καταβάλλονται στους εν ενεργεία στρατιωτικούς, είτε με μορφή επιδόματος, είτε με μορφή εξόδων παράστασης ή κίνησης, είτε με οποιαδήποτε άλλη μορφή, παρά μόνο εάν τούτο προβλέπεται από ειδική συνταξιοδοτική διάταξη. Ως τέτοια δε ειδική συνταξιοδοτική διάταξη νοείται εκείνη της παρ. 2 του άρθρου 10 του ν.3075/2002, με την οποία τροποποιήθηκε η διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 34 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα και συμπεριλήφθηκε το εν λόγω επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης στο συντάξιμο μισθό, από 1.1.2003 και εφεξής, της ως άνω κατηγορίας στρατιωτικών συνταξιούχων (Ε.Σ. Ολ. 452/2012, 185/2011). Ενόψει αυτού, οποιαδήποτε νόμιμη μεταβολή (αυξητική ή μειωτική) στο ύψος των στοιχείων που συνθέτουν το συντάξιμο μισθό, ήτοι του βασικού μισθού, της προσαύξησης του επιδόματος χρόνου υπηρεσίας, καθώς και του επιδόματος θέσης υψηλής ευθύνης του άρθρου 2 παρ. 5 του ν.2448/1996 (ήδη άρθρο 51 ν.3205/2003), όπως αυτά καθορίζονται στις οικείες μισθολογικές διατάξεις, συνεπάγεται αυτοδικαίως αντίστοιχη μεταβολή του ύψους του συντάξιμου μισθού, κατ' επέκταση δε και του ύψους της σύνταξης (πρβλ. Ολ. Ε.Σ. 814/2004).

9.1. Ο ν.3833/2010 «Προστασία της Εθνικής Οικονομίας - Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης» (Α' 40) ορίζει, στο άρθρο 1, που εντάσσεται στο Κεφάλαιο Α' με τίτλο «ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΤΟΥΣ 2010», ότι «1. ... . 2. Τα πάσης φύσεως επιδόματα, αποζημιώσεις και αμοιβές γενικά, καθώς και τα με οποιαδήποτε άλλη ονομασία οριζόμενα και από οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη προβλεπόμενα των λειτουργών και υπαλλήλων του Δημοσίου, των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), των μονίμων στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων και αντιστοίχων της Ελληνικής Αστυνομίας, καθώς και του Πυροσβεστικού και Λιμενικού Σώματος μειώνονται κατά ποσοστό δώδεκα τοις εκατό (12%). .... . 3. Από τη μείωση της προηγούμενης παραγράφου εξαιρούνται τα επιδόματα που προβλέπονται στις παρακάτω διατάξεις, όπως ισχύουν κάθε φορά : α) οικογενειακής παροχής ..., β) χρόνου υπηρεσίας ..., γ) εφημεριών ..., δ) ραδιενέργειας ..., ε) ειδικής απασχόλησης ..., στ) ειδικών συνθηκών εργασίας ..., ζ) επικίνδυνης εργασίας ..., η) καταδυτικού ... , θ) αναπηρίας ...», στο δε άρθρο 20 ότι «1. Η ισχύς των διατάξεων του άρθρου 1 αρχίζει από 1.1.2010. 2. ...».

9.2. Επίσης, ο ν.3845/2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο» (Α' 65/6.5.2010)» ορίζει, στο άρθρο πρώτο, τα εξής: «1. Με τη Δήλωση των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της Ζώνης του ευρώ που δημοσιοποιήθηκε στις Βρυξέλλες την 25η Μαρτίου 2010 και προσαρτάται στον παρόντα νόμο ως Παράρτημα Ι, αποφασίστηκε για την οικονομική και δημοσιονομική σταθερότητα της ευρω-ζώνης, η δημιουργία μηχανισμού στήριξης. 2. Με τη Δήλωση για τη στήριξη της Ελλάδας από τα κράτη - μέλη της Ζώνης του ευρώ που δημοσιοποιήθηκε στις Βρυξέλλες την 11η Απριλίου 2010 και προσαρτάται στον παρόντα νόμο ως Παράρτημα ΙΙ ...,

αποφασίστηκε η ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης της παραγράφου 1 με την κατάρτιση κοινού προγράμματος από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τις ελληνικές αρχές. 3. Για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης που συγκροτήθηκε σύμφωνα με τις Δηλώσεις των προηγούμενων παραγράφων, καταρτίστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου σχέδιο προγράμματος (Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής και Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής), το οποίο με επιστολές του Υπουργού Οικονομικών και του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος διαβιβάστηκε, αφ' ενός προς τον Πρόεδρο του Συμβουλίου των Υπουργών Οικονομικών της ευρω-ζώνης, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και αφ' ετέρου προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Το σχέδιο προγράμματος προσαρτάται στον παρόντα νόμο ως Παραρτήματα III και IV, στην ελληνική γλώσσα». Στο δε άρθρο τρίτο του ως άνω νόμου ορίζεται ότι: «1. Τα πάσης φύσεως επιδόματα, αποζημιώσεις και αμοιβές γενικά, καθώς και τα με οποιαδήποτε άλλη ονομασία οριζόμενα και από οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη προβλεπόμενα των λειτουργιών και υπαλλήλων των φορέων της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του ν. 3833/2010 (ΦΕΚ 40 Α'), καθώς και τα έξοδα παράστασης των προσώπων που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου και νόμου, μειώνονται κατά ποσοστό οκτώ τοις εκατό (8%). 2. Από τη μείωση της προηγούμενης παραγράφου εξαιρούνται τα επιδόματα που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του

άρθρου 1 του ν. 3833/2010, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει» και στο άρθρο έβδομο ότι: «1. Οι διατάξεις του άρθρου τρίτου ισχύουν από την 1η Ιουνίου 2010. 2. ...».

9.3. Με τις προπαρατεθείσες διατάξεις των νόμων 3833/2010 και 3845/2010, όπως συνάγεται από τις οικείες αιτιολογικές εκθέσεις, επιχειρήθηκε η αντιμετώπιση των πρωτόγνωρων δυσμενών οικονομικών συνθηκών και της μεγαλύτερης δημοσιονομικής κρίσης των τελευταίων δεκαετιών, η οποία είχε κλονίσει την αξιοπιστία της Χώρας, είχε προκαλέσει μεγάλες δυσκολίες στην προσπάθεια κάλυψης των δανειακών αναγκών της και ενείχε σοβαρή απειλή για την εθνική οικονομία. Συγκεκριμένα, η αντιμετώπιση της οξύτατης δημοσιονομικής κρίσης και η διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών κατέστησαν αναγκαία τη λήψη μέτρων άμεσης δημοσιονομικής απόδοσης, που συνίστανται στην αύξηση των δημοσίων εσόδων μέσω της φορολογίας και στη μείωση των δημοσίων δαπανών (λειτουργικών και μη), προκειμένου να επιτευχθεί μία εξισορρόπηση των εσόδων και των εξόδων του Κράτους, ήτοι ισοσκελίση του προϋπολογισμού. Στο πλαίσιο αυτό, επελέγη μεταξύ άλλων, ως μέσο αντιμετώπισης αυτής της αδήριτης ανάγκης και άμεσης πραγμάτωσης αυτού του δημοσιονομικού σκοπού, που συνίστατο στην ταχεία εξοικονόμηση πόρων από τον κρατικό προϋπολογισμό, η μείωση του μισθολογικού κόστους στο στενό ή ευρύτερο δημόσιο τομέα. Στο πλαίσιο αυτό, με το άρθρο 1 παρ. 2 του ν.3833/2010, σε συνδυασμό με το άρθρο 20 παρ. 1 του ίδιου νόμου, προβλέφθηκε η μείωση από 1.1.2010, κατά ποσοστό 12%, των πάσης φύσης επιδομάτων, αποζημιώσεων και εν γένει αμοιβών, που προβλέπονται από γενικές ή ειδικές διατάξεις και καταβάλλονται στους

λειτουργούς και υπαλλήλους του Δημοσίου, των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), στα μόνιμα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων και στα αντίστοιχα της Ελληνικής Αστυνομίας, καθώς και του Πυροσβεστικού και Λιμενικού Σώματος. Εξαίρεση στην ως άνω μείωση προβλέπεται μόνο για τα ρητώς καθοριζόμενα στην παράγραφο 3 του άρθρου αυτού επιδόματα και συγκεκριμένα για αυτά της οικογενειακής παροχής, χρόνου υπηρεσίας, εφημεριών, ραδιενέργειας, ειδικής απασχόλησης, ειδικών συνθηκών εργασίας, επικίνδυνης εργασίας, καταδυτικού και αναπηρίας. Στο πλαίσιο της προσπάθειας για δημοσιονομική διόρθωση, μείωση του πληθωρισμού και επανάκτηση της ανταγωνιστικότητας της εθνικής οικονομίας, επιχειρήθηκε η προσαρμογή των εισοδημάτων σε βιώσιμα επίπεδα σε μόνιμη βάση. Συναφώς, με το άρθρο τρίτο παρ. 1 και έβδομο του επακολουθήσαντα ν.3845/2010, στον οποίο προσαρτήθηκαν ως Παραρτήματα τα τρία Μνημόνια που απαρτίζουν το από 3.5.2010 «Μνημόνιο Συνεννόησης» μεταξύ της Ελλάδας και των δανειστών της, προβλέφθηκε ότι από 1.6.2010 τα επιδόματα που καταβάλλονται στα αναφερόμενα ως άνω πρόσωπα, ήτοι σε αυτά που προσδιορίζονται στο άρθρο 1 παρ. 2 του ν.3833/2010, μεταξύ των οποίων και τα μόνιμα στελέχη των ενόπλων δυνάμεων, περικόπτονται από 1.6.2010 κατά ποσοστό 8%. Μεταξύ δε των επιδομάτων που υπέστησαν την προαναφερόμενη μείωση εμπίπτει και το καταβαλλόμενο στους εν ενεργεία στρατιωτικούς επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης (άρθρο 2 παρ. 5 ν.2448/1996, Α' 279, άρθρο 51 ν.3205/2003, που ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο). Ενόψει δε του ότι με τη διάταξη του άρθρου 10 παρ. 2 του ν.3075/2002, που αντικατέστησε την παρ. 2 του άρθρου 34 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, το

εν λόγω επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης κατέστη από 1.1.2003 συντάξιμη παροχή, με την ένταξή του στη βάση υπολογισμού της σύνταξης των στρατιωτικών από το βαθμό του Ταξίαρχου και άνω, μέσω του μέτρου της περικοπής των επιδομάτων που θεσπίστηκαν με τους ως άνω νόμους 3833/2010 και 3845/2010, αναπροσαρμόστηκαν μειωτικά και οι συντάξεις των στρατιωτικών από το βαθμό αυτό και άνω. Συγκεκριμένα, εφόσον, κατά το άρθρο 34 παρ. 1, 2, 3 και 5 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, ως ισχύει μετά την τροποποίηση της παρ. 2 αυτού με την παρ. 2 του άρθρου 10 του ν.3075/2002, οι συντάξεις υπολογίζονται σε ποσοστό επί του συντάξιμου μισθού, ο οποίος συγκροτείται από 1.1.2003 από το βασικό μισθό του μισθολογικού κλιμακίου ή του βαθμού που έφερε και μισθοδοτείτο ο στρατιωτικός κατά την έξοδό του από την υπηρεσία, την προσαύξηση του επιδόματος χρόνου υπηρεσίας και το προαναφερόμενο επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης ειδικώς για τους στρατιωτικούς από το βαθμό του Ταξίαρχου και άνω, οι επελθούσες δυνάμει των άρθρων 1 παρ. 2 του ν.3833/2010 και άρθρου τρίτου του ν.3845/2010 μειώσεις, κατά ποσοστό 12% και 8% αντίστοιχα, στο επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης (βλ. ν.3205/2003 που ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο), επιφέρουν αυτομάτως και τη μειωτική αναπροσαρμογή των συντάξεων των στρατιωτικών από το βαθμό του Ταξίαρχου και άνω, κατά το άρθρο 34 παρ. 5 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα.

10.1. Ο εκκαλόν ισχυρίζεται ότι οι διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 2 του ν.3833/2010 και τρίτου του ν.3845/2010, κατ' εφαρμογή των οποίων επανακαθορίστηκε η σύνταξή του με την περικοπή του ενσωματωμένου σε αυτή

επιδόματος θέσης υψηλής ευθύνης, αντίκεινται τόσο στο άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ όσο και στην αρχή της αναλογικότητας.

10.2. Από τις αιτιολογικές εκθέσεις του ν.3833/2010 και του ν.3845/2010 προκύπτει ότι με τις επίμαχες ρυθμίσεις σκοπείται η βελτίωση της δυσχερούς δημοσιονομικής κατάστασης του Κράτους, μέσω της μείωσης των πρωτογενών κρατικών δαπανών (κοινωνικού χαρακτήρα), μέρος των οποίων αποτελούν οι μισθοί και, κατ' επέκταση, οι στρατιωτικές συντάξεις ως βαρύνουσες τον κρατικό προϋπολογισμό. Κατά το χρόνο δε θέσπισης των επίμαχων διατάξεων, το μέτρο αυτό αποτελούσε μέρος ενός ευρύτερου προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής και προώθησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων της ελληνικής οικονομίας, το οποίο, συνολικώς εφαρμοζόμενο, αποσκοπούσε τόσο στην αντιμετώπιση της άμεσης ανάγκης κάλυψης οικονομικών αναγκών της χώρας, όσο και στη βελτίωση της μελλοντικής δημοσιονομικής και οικονομικής της κατάστασης. Ενόψει αυτών, καθίσταται σαφές ότι ο εξυπηρετούμενος με τις οικείες ρυθμίσεις σκοπός αποτελεί σκοπό δημοσίου συμφέροντος και μάλιστα κοινού ενδιαφέροντος των κρατών μελών της Ευρωζώνης, εν όψει της προβλεπόμενης από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποχρέωσης δημοσιονομικής πειθαρχίας και διασφάλισης της σταθερότητας της ζώνης του ευρώ (βλ. ΣτΕ Ολ. 668/2012). Εξάλλου, το επιβαλλόμενο μέτρο, λόγω ακριβώς της φύσης του και ενόψει των όσων διαλαμβάνονται στις οικείες αιτιολογικές εκθέσεις, πρέπει να γίνει δεκτό ότι συμβάλλει στην άμεση περιστολή των δημοσίων δαπανών και επιφέρει άμεσα δημοσιονομικά αποτελέσματα. Συνεπώς, αποτελεί ένα επείγον μέτρο δημοσιονομικής προσαρμογής μόνιμου χαρακτήρα, το οποίο κατέστη αναγκαίο, κατά το χρόνο αυτό, προκειμένου να μειωθούν

σταθερά οι δημόσιες δαπάνες και συνακόλουθα να επιτευχθεί η δημοσιονομική βιωσιμότητα του Κράτους. Επομένως, η επίμαχη περικοπή συνταξιοδοτικών παροχών, ενόψει της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας κατά το χρόνο θέσπισής της, δεν είναι προδήλως απρόσφορη ή μη αναγκαία για την εκπλήρωση του επιδιωκόμενου σκοπού (πρβλ Ολ. ΣτΕ 668/2012, σκ. 35, και 1210/2010, σκ. 24), λαμβανομένου, άλλωστε, υπόψη ότι η ευρεία εκτίμηση του νομοθέτη ως προς τα ληπτέα μέτρα για την αντιμετώπιση της υπ' αυτού διαπιστωθείσας κρίσιμης δημοσιονομικής κατάστασης υπόκειται σε οριακό μόνο δικαστικό έλεγχο (πρβλ. ΣτΕ Ολ. 668/2012, σκ. 35). Ούτε άλλωστε θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το μέτρο αυτό είναι *stricto sensu* δυσανάλογο, υπό την έννοια ότι επιβάλλει σε αυτήν την κατηγορία των συνταξιούχων ένα ιδιαίτερα επαχθές βάρος, που υπερακοντίζει τον επιδιωκόμενο ως άνω σκοπό, ενόψει αφενός μεν του μικρού ποσοστού της περικοπής, αφετέρου δε του ότι επιβάλλεται όχι στο σύνολο της σύνταξης, αλλά, σε ένα τμήμα αυτής (επίδομα), λαμβανομένου δε υπόψη και του γεγονότος ότι μέσω του μέτρου αυτού διασφαλίζεται τελικώς, έστω και έμμεσα, η εξακολούθηση καταβολής στους βαρυνόμενους στρατιωτικούς της κύριας σύνταξης. Με το επίμαχο, δηλαδή, μέτρο, το οποίο αναφέρεται σε μείωση ορισμένων μόνο επιδομάτων, συνεπάγεται μείωση των συνολικώς καταβαλλομένων σε συνταξιούχους παροχών, όχι, όμως, και στέρηση αυτών, εξασφαλίζεται, καταρχήν, ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις του, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, συντρέχοντος εν προκειμένω γενικού συμφέροντος και την ανάγκη προστασίας των περιουσιακών δικαιωμάτων των συνταξιούχων. Επομένως, ενόψει του ύψους της επίμαχης περικοπής και της βάσης

υπολογισμού της, δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος.

10.3. Περαιτέρω, ενόψει του ότι το ΕΔΔΑ, όπως ήδη προεκτέθηκε (σκ. 7.4. και 7.5.), κατά την εξέταση του λόγου περί προσβολής του δικαιώματος στην περιουσία, σταθμίζει *in concreto* αν ο θιγόμενος υπέστη μια εξατομικευμένη και υπερβολική βλάβη και δεν προβαίνει σε *in abstracto*, ήτοι γενική και αφηρημένη, κρίση περί της ασυμβατότητας της εξεταζόμενης ρύθμισης εν γένει προς το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ (βλ. ΕΔΔΑ αποφάσεις *Hutten-Czapska* κατά Πολωνίας, της 19.6.2006, σκ. 167, *Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ* κατά Ελλάδα, της 7.5.2013, σκ. 42, *Kjartan Asmundsson* κατά Ισλανδίας, της 12.10.2004, σκ. 45), ο σχετικός λόγος, έτσι όπως προβάλλεται από τον εκκαλούντα, είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος. Και τούτο διότι δεν νοείται παράβαση της ανωτέρω διάταξης από γενικούς, αφηρημένους και απρόσωπους κανόνες δικαίου, αλλά μόνο από εξατομικευμένη επέμβαση στο αναγνωριζόμενο από τη διάταξη αυτή δικαίωμα (πρβλ. ΣτΕ Ολ.668/2012, σκέψη 35, συγκλίνουσα γνώμη). Τούτο ειδικότερα σημαίνει ότι, για να θεμελιώνεται προσβολή του δικαιώματος στην περιουσία, κατά το ως άνω άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ, θα πρέπει στη συγκεκριμένη περίπτωση ο θιγόμενος να επικαλείται και να αποδεικνύει ότι, εξαιτίας της επίμαχης ρύθμισης, υφίσταται ένα υπερβολικά επαχθές ειδικό βάρος, λαμβανομένης υπόψη της πραγματικής κατάστασης στην οποία βρίσκεται, συγκριτικά και προς άλλες ομάδες συνταξιούχων (πρβλ. ΕΔΔΑ αποφάσεις *Valkov* και λοιποί κατά Βουλγαρίας, της 25.10.2011, σκ. 97, *Khoniakina* κατά Γεωργίας, της 19.6.2012, σκ. 77, *Maggio* και λοιποί κατά Ιταλίας, της 31.5.2011, σκ. 57, *Panfile* κατά Ρουμανίας, της 20.3.2012, σκ. 16).

10.4. Σε κάθε πάντως περίπτωση, ακόμη και αν ο σχετικός λόγος θεωρείται ορισμένος και συνεπώς παραδεκτός, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, για τους ίδιους ως άνω λόγους. Ειδικότερα, η καταβολή σύνταξης στους στρατιωτικούς συνταξιούχους του Δημοσίου, στην οποία περιλαμβάνεται το επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης, ερείδεται επί των διατάξεων των άρθρων 1, 25 και 34 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ.169/2007). Περαιτέρω, η μείωση της σύνταξης του εκκαλούντος, μέσω της μείωσης κατά ποσοστό 12% και 8% του επιδόματος θέσης υψηλής ευθύνης, κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 παρ. 2 εδ. α' του ν.3833/2010 και του άρθρου τρίτου παρ. 1 του ν.3845/2010, σε συνδυασμό με το άρθρο 34 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «στέρηση περιουσίας», αλλά επέμβαση στην απόλαυση του δικαιώματος στο σεβασμό της περιουσίας, υπό την έννοια του πρώτου εδαφίου της πρώτης παραγράφου του άρθρου 1 του ΠΠΠ, ήτοι σε περιουσιακό στοιχείο που απορρέει από τη γενικότερη υποχρέωση καταβολής σύνταξης υπό προϋποθέσεις στο πλαίσιο απασχόλησης των δημοσίων υπαλλήλων και των στρατιωτικών (πρβλ. αποφάσεις ΕΔΔΑ Αποστολάκης κατά Ελλάδα, της 22.10.2009, σκ. 29 και 35, Zeibek κατά Ελλάδα, της 9.7.2009, σκ. 37, απόφαση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της 13.7.1988 Sture Stigson κατά Σουηδίας αριθ. 12264/86, Ολ. Ε.Σ. 2482/2011, ΣτΕ 121/2012, 2001/2014). Ουδεμία δε ασκεί επιρροή, εν προκειμένω, το γεγονός ότι ενδεχομένως επί του ως άνω επιδόματος είχαν επιβληθεί κρατήσεις, όπως αορίστως επικαλείται ο εκκαλών, ενόψει αφενός μεν του ότι με το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ δεν προστατεύεται το δικαίωμα σε σύνταξη ορισμένου ύψους, δεδομένης της αναδιανεμητικής φυσιογνωμίας του συστήματος και της

συνδρομής λόγω δημοσίου συμφέροντος (βλ. ΕΔΔΑ απόφαση Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας, της 25.10.2011, σκ. 84, απόφαση επί του παραδεκτού της 8.10.2013, Da Conceicao Mateus και Santos Januarario κατά Πορτογαλία, σκ. 18, απόφαση Pejčić κατά Σερβίας, της 8.10.2013, σκ. 54, καθώς και απόφαση της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 16.12.1974, Müller κατά Αυστρίας), με συνέπεια να μην αποκλείεται, καταρχήν, διαφοροποίηση του ύψους της συνταξιοδοτικής παροχής ανάλογα με τις επικρατούσες εκάστοτε συνθήκες.

10.5. Κατά την ειδικότερη γνώμη των Αντιπροέδρων Ιωάννη Σαρμά και Μαρίας Βλαχάκη, ναι μεν οι απαιτήσεις που απορρέουν από έννομες σχέσεις του δημοσίου δικαίου, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι απαιτήσεις για συνταξιοδοτικές και εν γένει κοινωνικοασφαλιστικές παροχές, εμπίπτουν, υπό προϋποθέσεις (βλ. παρ. 7.3 της παρούσας) στην έννοια της προστατευόμενης - κατά το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α.- περιουσίας, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία να ικανοποιηθούν δικαστικά, σε περίπτωση άρνησης της διοίκησης να τις ικανοποιήσει, πλην όμως δεν εμπίπτει στην ως άνω έννοια του προστατευόμενου περιουσιακού δικαιώματος η προσδοκία να διατηρούνται στο διηνεκές στο ίδιο ύψος οι ήδη απονεμηθείσες συντάξεις. Συνεπώς, η για το μέλλον μείωση ήδη απονεμηθείσας σύνταξης κατά ένα μικρό ποσοστό ενός τμήματος αυτής (επιδόματος θέσης υψηλής ευθύνης), συντρεχουσών των προϋποθέσεων που αναφέρονται στην παρ. 10.3 της παρούσας απόφασης, δεν παραβιάζει την ως άνω διάταξη, καθόσον όχι μόνο δεν αποτελεί στέρηση περιουσίας, αλλά ούτε επέμβαση σε περιουσιακό δικαίωμα. Δεδομένου δε, περαιτέρω, ότι η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, την

οποία επικαλείται ο εκκαλών, απευθύνεται πρωτίστως στο νομοθέτη, και κατ' εξαίρεση στο δικαστή, ο νομοθέτης θεσπίζοντας ως υποχρεωτική τη μείωση του ως άνω επιδόματος για όλους τους στρατιωτικούς συνταξιούχους, στους οποίους καταβαλλόταν, χωρίς να προβλέψει ευχέρεια της Διοίκησης να κρίνει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση αν εξασφαλίζεται ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις του γενικού συμφέροντος και την ανάγκη προστασίας του περιουσιακού δικαιώματος του συνταξιούχου – να κρίνει δηλαδή η Διοίκηση, υπό τον έλεγχο στη συνέχεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αν θα εφαρμόσει ή όχι τη θεσπισθείσα από το νομοθέτη ως γενικό μέτρο μείωση σε κάθε ατομική περίπτωση χωριστά – δεν παραβίασε κάποια συνταγματική ή άλλη διάταξη. Και τούτο όχι μόνο διότι, όπως γίνεται δεκτό στην παρ. 10.2 της παρούσας, ο επιδιωκόμενος με το μέτρο αυτό σκοπός είναι δημοσίου συμφέροντος, η επίμαχη περικοπή αποτελεί επείγον μέτρο προς αντιμετώπιση επείγουσας, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, δημοσιονομικής ανάγκης, και δεν είναι προδήλως απρόσφορη ή μη αναγκαία για την επίτευξη αυτού του σκοπού, αλλά και γιατί η διάταξη του άρθρου 25 παρ.1 του Συντάγματος, που κατοχυρώνει το πρώτον συνταγματικά την αρχή της αναλογικότητας, όταν απευθύνεται στο δικαστή, αφορά τις περιπτώσεις, στις οποίες αυτός πρόκειται να επιβάλει κύρωση ή να ασκήσει διακριτική ευχέρεια, όπως στην περίπτωση απονομής αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης, και όχι στις περιπτώσεις ελέγχου διοικητικών πράξεων εκδιδομένων κατά δεσμία αρμοδιότητα, σύμφωνα με διάταξη νόμου που έχει κριθεί συνταγματική και σύμφωνη με την Ε.Σ.Δ.Α..

11.1. Ο εκκαλών ισχυρίζεται, περαιτέρω, ότι η εφαρμογή στη σύνταξή του των κρίσιμων διατάξεων των νόμων 3833/2010 και 3845/2010, οι οποίες

αφορούν σε μισθολογικές περικοπές των εν ενεργεία στρατιωτικών και πολιτικών υπαλλήλων, έγινε χωρίς την έκδοση συνταξιοδοτικού νόμου.

11.2. Όπως ήδη προαναφέρθηκε (σκ. 8.3.), με τη διάταξη του άρθρου 10 του ν.3075/2002, που αντικατέστησε την παρ. 2 του άρθρου 34 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, το επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης κατέστη το πρώτον συντάξιμη παροχή, με την ένταξή του στη βάση υπολογισμού της σύνταξης των στρατιωτικών από το βαθμό του Ταξίαρχου και άνω, από 1.1.2003, ημερομηνία από την οποία λαμβάνεται υπόψη για τον κανονισμό, ανακαθορισμό και αναπροσαρμογή της σύνταξης των συνταξιούχων αυτών (Ολ. Ε.Σ. 3105/2010). Εξάλλου, ειδική συνταξιοδοτική διάταξη, κατά την παράγραφο 5 του άρθρου 34 του ίδιου ως άνω Κώδικα, είναι εκείνη της παρ. 2 του άρθρου 10 του ν.3075/2002, με την οποία τροποποιήθηκε η διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 34 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα και συμπεριλήφθηκε το εν λόγω επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης στο συντάξιμο μισθό, από 1.1.2003 και εφεξής, της ως άνω κατηγορίας στρατιωτικών συνταξιούχων (Ε.Σ. Ολ. 452/2012, 185/2011). Για το λόγο δε αυτό, οποιαδήποτε νόμιμη μεταβολή (αυξητική ή μειωτική) στο ύψος των στοιχείων που συνθέτουν το συντάξιμο μισθό, ήτοι του βασικού μισθού, της προσαύξησης του επιδόματος χρόνου υπηρεσίας, καθώς και του επιδόματος θέσης υψηλής ευθύνης του άρθρου 2 παρ. 5 του ν.2448/1996 (ήδη άρθρο 51 ν.3205/2003), όπως αυτά καθορίζονται στις οικείες μισθολογικές διατάξεις, συνεπάγεται αυτοδικαίως αντίστοιχη μεταβολή του ύψους του συντάξιμου μισθού, κατ' επέκταση δε και του ύψους της σύνταξης (πρβλ. Ολ. Ε.Σ. 814/2004). Συνεπώς, εφόσον το επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης αποτελεί μέγεθος του συντάξιμου μισθού των στρατιωτικών και δεν περιλαμβάνεται στα

ρητώς εξαιρούμενα των μειώσεων επιδόματα της παρ. 3 του άρθρου 1 του ν.3833/2010, η μείωσή του με τις διατάξεις των νόμων 3833/2010 και 3845/2010 επιφέρει ως αυτοδίκαιη συνέπεια και τη μείωση της σύνταξης των συνταξιούχων στρατιωτικών, οι οποίοι αποστρατεύθηκαν με το βαθμό του Ταξίαρχου και άνω. Εξάλλου, για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών δεν απαιτείται η έκδοση νόμου συνταξιοδοτικού χαρακτήρα (άρθρο 73 παράγραφος 2 του Συντάγματος), διότι διατάξεις με το χαρακτήρα αυτό είναι οι προαναφερθείσες (στη σκ. 9.1.) των παραγράφων 3 και 5 του άρθρου 34 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, απορριπτομένων ως αβασίμων των περί αντιθέτου προβαλλόμενων.

12. Κατ' ακολουθία όλων των ανωτέρω, η Ολομέλεια κρίνει ότι οι διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 2 και 9 του ν.3833/2010, τρίτου παρ. 1 και έβδομου παρ. 1 του ν.3845/2010, κατ' εφαρμογή των οποίων αναπροσαρμόστηκε (μειώθηκε) η σύνταξη του εκκαλούντος με την περικοπή του ενσωματωμένου σε αυτή επιδόματος θέσης υψηλής ευθύνης, δεν αντίκειται στην αρχή της αναλογικότητας και το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, όσον αφορά δε την εφαρμογή των ως άνω διατάξεων στις συντάξεις των στρατιωτικών χωρίς την έκδοση ειδικού συνταξιοδοτικού νόμου, τέτοιες διατάξεις είναι εκείνες των παρ. 3 και 5 του άρθρου 34 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, το δε επίδικο επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης κατέστη συντάξιμη παροχή από 1.1.2003 με τη διάταξη του άρθρου 10 παρ. 2 του ν.3075/2002.

Διά τούτα

Απαράδεκτως εισάγεται, με τη διαδικασία του άρθρου 108Α παρ. 1 του π.δ.1225/1981 ενώπιον της Ολομελείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η έφεση η οποία, κατά το μέρος που με αυτήν προσβάλλονται η από 5.8.2010 απόφαση

παρακράτησης της Ειδικής Εισφορά Αλληλεγγύης των Συνταξιούχων και το με αριθμό ..., από 1.4.2010 έως 30.6.2010, ενημερωτικό σημείωμα συντάξεων της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, κρίνεται ως ένσταση.

Παραπέμπει την ένσταση αυτή ενώπιον του αρμοδίου Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Επιλύει το νομικό ζήτημα όσον αφορά την έφεση κατά της .../12.5.2010 πράξης της 44^{ης} και 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Αποφαίνεται ότι οι διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 2 και 9 του ν.3833/2010, τρίτου παρ. 1 και έβδομου παρ. 1 του ν.3845/2010, κατ' εφαρμογή των οποίων αναπροσαρμόστηκε (μειώθηκε) η σύνταξη του εκκαλούντος με την περικοπή του ενσωματωμένου σε αυτή επιδόματος θέσης υψηλής ευθύνης, δεν αντίκειται στην αρχή της αναλογικότητας και το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, όσον αφορά δε την εφαρμογή των ως άνω διατάξεων στις συντάξεις των στρατιωτικών χωρίς την έκδοση ειδικού συνταξιοδοτικού νόμου, τέτοιες διατάξεις είναι εκείνες των παρ. 3 και 5 του άρθρου 34 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, το δε επίδικο επίδομα θέσης υψηλής ευθύνης κατέστη συντάξιμη παροχή από 1.1.2003 με τη διάταξη του άρθρου 10 παρ. 2 του ν.3075/2002.

Παραπέμπει την ένδικη έφεση στο αρμόδιο ΙΙΙ Τμήμα. Και,

Απορρίπτει την υπέρ αυτής ασκηθείσα παρέμβαση ως απαράδεκτη.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 17 Ιουνίου 2015.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΓΓΕΛΑΡΑΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΓΝΑΡΔΕΛΛΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, στο ακροατήριό του, στις
2 Μαΐου 2018.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ